

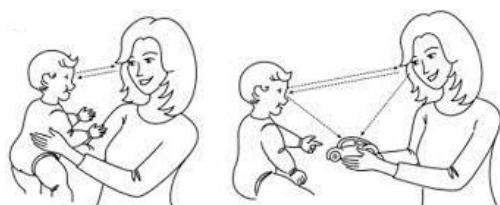
MOJE DIJETE DRUGAČIJE DOŽIVLJAVA SVIJET OKO SEBE

Kada se spomene riječ „komunikacija“, mnogima na pamet odmah padne slika osoba koje međusobno razgovaraju, odnosno govorom prenose informacije. No, analiziranjem značenja ove riječi, može se uočiti da je govor samo „vrh piramide“ cjelokupnog komunikacijskog procesa, točnije, njezinog verbalnog dijela. Prije njega razvija se onaj neverbalni pa se sa 100%-tnom sigurnošću može reći da se komunikacija razvija od rođenja. Kao temeljna vještina bitna je za sve aspekte razvoja, pa tako i za usvajanje jezika i govora.

Komunikacijski razvoj, premda određen individualnim obilježjima, univerzalan je proces; razvojni obrasci pojavljuju se u očekivanim razdobljima. U početku dijete poruke prenosi sasvim slučajno (npr. plač kao reakcija na fiziološke podražaje). Ono nema namjeru nekome poručiti „gladno sam“ ili „boli me“. Svejedno, okolina reagira i na takve poruke pa dijete, kako rastu njegove sposobnosti kognicije i učenja, postepeno otkriva da njegovo ponašanje djeluje na okolinu i da ono samo može utjecati na nj (od 9. do 12. mjeseca života). Kako je to period prije pojave prve riječi, odnosno verbalnog razvoja, **intencijska (namjerna) komunikacija** najprije se odvija korištenjem predsimboličkih komunikacijskih sredstava kao što su vokalizacije ili geste. Pojavom prve riječi oko prve godine života, a zatim i intenzivnog govorno-jezičnog razvoja, dijete u komunikaciji sve više počinje koristiti simbole koji predstavljaju objekte, događaje ili pojmove – ulazi u fazu rane jezične komunikacije (krajem 2. godine života). Porastom kronološke i mentalne dobi komunicira za sve veći broj svrha koje se mogu svrstati u dvije skupine – imperativne (za ostvarivanje „fizičkog“ cilja) i deklarativne (za dijeljenje iskustva s drugim) funkcije.

Za dijeljenje iskustava nužno je usmjeravanje pažnje druge osobe na ciljani objekt, a kada je dijete ovladalo načinima kako to postići, govori se o pojavi **zdržene pažnje**, osnove za razvoj intencijske komunikacije i sastavnog dijela trijadičkih interakcija („ja i ti o nečem trećem“).

Osim što odsutnost ili smanjena prisutnost ranih znakova (izostanak ili smanjenost kontakta očima, odazivanja na ime, upotrebe gesti, trijadičke komunikacije, igre pretvaranja i sl.) može biti znak kašnjenja u komunikacijskom razvoju, moguće je da je razlog tomu postojanje komunikacijskog poremećaja. Jedan od najpoznatijih svakako je **poremećaj iz spektra autizma** (PSA). Iako postoje razlike u težini i intenzitetu teškoća, dijete sa sumnjom ili već dijagnosticiranim PSA-om rijetko inicira komunikaciju (često se navodi da je „zatvoreno u svom svijetu“) i komunicira za značajno manji broj svrha, posebice deklarativnih (Camaioni i sur., 2003) jer su one izravno povezane sa smanjenom zainteresiranošću za okolinu i motivacijom za dijeljenjem iskustava s drugima, tj. sudjelovanjem u socijalnim interakcijama. Zbog naglašene važnosti upotrebe deklarativnih funkcija kao pokazatelja urednog komunikacijskog razvoja, one su sastavni dio instrumenata za dijagnostiku PSA-a. Atipičan razvojni obrazac kod PSA-a se, osim spomenutih odstupanja u komunikaciji i interakcijama, ogleda i u prisutnosti ponavljanjućih i ograničenih obrazaca ponašanja ili aktivnosti (pretjerani interes za jedan predmet, radnju ili temu, stereotipni motorički pokreti poput lJuljanja ili pljeskanja te inzistiranje na rutinama). S obzirom da su takva ponašanja vrlo rijetka kod djece urednog razvoja ili čak izostaju, ako se primijete, što je moguće već između 1. i 2. godine života, neophodno je potražiti mišljenje stručnjaka. Premda je postavljanje dijagnoze složen i dugotrajan proces i zahtijeva znanje i iskustvo jer ovisi o brojnim čimbenicima, raniji početak nedvojbeno vodi pozitivnijim razvojnim ishodima.

Bez obzira na pojačanu svjesnost o određenim miljokazima i široku dostupnost različitih podataka u literaturi ili na internetu (potonje je, dakako, potrebno interpretirati s određenom dozom opreza) u posljednjim godinama, još uvijek se stručnjaci najčešće „alarmiraju“ tek kod zakašnjele pojave ili usporenog razvoja govora – a to je, nažalost, puno prekasno. Svi rani znakovi odstupanja u (predverbalnoj) komunikaciji da su prepoznati, a onda i poticani na vrijeme, mogli su spriječiti ili barem ublažiti kasnije negativne posljedice u govorno-jezično-komunikacijskom razvoju djeteta što za sobom nosi i učinke na socijalizaciju, učenje i aktivno sudjelovanje u društvenom životu.

Izradila:
Adela Petriš,
stručni suradnik logoped